

INFOLEHT

Kaastööd, ettepanekud jne.
tel. 598 992 Aive Raudkivi
faks: 528 767 ELS
Kujundus: Külli Reinup

LIHASEHAIGETE SELTSI

INFOLEHT

NOVEMBER 1997 ④

Kümme päeva Järimaal

LÄÄNEMEREMAADE NOORTEKONVERENTS

Soomes iseseisvat elu õppimas

SUVELÕPUREIS HELSINGISSE

KONTAKTANDMEID

Eesti Lihasehaigete Seltsi kontor
Tallinna Järve Haigla, IV korrus

Multipleksi Ühing Tallinnas (Tiiu)

Neuroloog dr. Merle Ööpik

Invaabi keskus INVARU

Iseseisva Elu Keskus

Geneetiline konsultatsioon

Dr. Katrin Õunap

Dr. Valentin Sander

Energia 8 EE0013 Tallinn

Faks: 528 767 GSM 8 250 260 33

Tel./faks 637 27 34 Tel. 593 681
655 1809

27- 44 85 45 Puusepa 2, Tartu

21 19 20 Lasnamäe tn. 8, Tallinn
523 486

Oru tn. Lastekliinik, Tartu
Tallinna Lastepolikliinik

SUVELÕPUREIS HELSINGISSE

Südaööl vastu **30. augusti** alustas a/s Tallink reisilaev "Meloodia" reisi Tallinnast Helsingi suunas. Paljude heatujuliste inimeste hulgas laeva pardal olid ka 17 Eesti Lihasehaigete Seltsi liiget. Reisi juhiks ja organisaatoriks sedakorda **INNA HALTSONEN**. Reisi juhatas sisse südamlük kokkusaamine sadamas. Tore oli taas kohtuda sõpradega! Ja suureks üllatuseks ulatati igale grupiliikmele kilekotiga nn. "reisimoon", mis sisaldas suupoolist, Helsingi kaarti ja Helsingi külastusprogrammi. Terve öö kestnud laevasõit ja laevaelu oli omaette elamus – mitmed meist ei jõudnud kajuteid kasutada.

Helsingi sadamas ootasid meid autodega sõbrad-kristlased, kes tutvustasid linna ja kostitasid kohvikus. Väga sügava ja meelde jääva elamuse jättis kaasaegne, 1989 a. ehitatud kirik-tempel.

Südapäevaks jõudsimel Helsingi Iseseisva Elu Keskusesse. Selle keskuse juhid on kõik raske füüsilise puudega inimesed, kes viivad läbi koolitust, et puudega inimene paremini oma eluga toime oskaks tulla.

Peale lõunasööki vaatasime veel pisut Soome pealinnas ringi ning oligi aeg siirduda "Meloodiale", et jõuda kodusadamasse.

Suurim tänu korraldajatele ilusa suvelõpureisi eest, mis soojendab hinge veel ka vihmases sügises!

Võrumaa Lihasehaigete Seltsi esinaine HILJA ILVES Tel. 8 - 278 20 336

LOODI ISESEISVA ELU KESKUS TALLINNAS

16. oktoobri õhtul kogunes Tallinna Kesklinna Pensionäride Päevakeskuse ruumidesse Liivalaia tänaval kenake hulk rahvast. Kõigil oli üks eesmärk – luua Eesti Iseseisva Elu Keskus. Paljud huvilised olid ratastoolis, mitmed pimedad. Oli inimesi üle Eesti. Soomest lendas kohale maailmas sama nimega tuntuks saanud organisatsiooni president **KALLE KÖNKKÖLÄ**. Ürituse vastu näitas erilist huvi üles ajakirjandus. Kutsutud võimukandjate esindatus jäi aga kaunis nigelaks, piirdudes emand **THU TAHKIGA** Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuametist.

Koosoleku esimene pool pühendati iseseisva elu idee tutvustamisele. Sõnavõttudega esinesid sel aastal Soomes iseseisva elu koolitusest osa saanud noored ja Iseseisva Elu liikumise president Kalle Könkkölä.

Peale väikest vaheaega, kus inimestel oli võimalik mõtteid vahetada, algas uue mittetulundusliku organisatsiooni asutamiskoosolek. Näis, et ükskõikseid ei olnud; paljud võtsid sõna põhikirja projekti arutelul, paiguti läks suisa suminaks ja vaidluseks. Kui jõuti hääletamiseni, leidsid kohalviibijad, et esitatud põhikiri on vastuvõetav mõningate täiendustega, mille täpne sõnastus jäeti juhatuse formeerida. Juhatuse liikmeteks valiti viis noort inimest ja see juhatuse ei saanud sugugi Tallinnakeskne. Keskuse asutajaliikmeid oli 36.

JAAK VÕSA

Soomes iseseisvat elu õppimas

Kahte hõimurahvast, eestlasi ja soomlasi, lahutab geograafiliselt vaid 80 km laiune veeriba, mis eelnenud 50 aasta jooksul kujutas endast pea ületamatut takistust. Piiride avanemine ning viisavabadus on tänaseks loonud võimaluse kahel naabril taas tihedalt suhelda ja seda ka puudega inimestel.

Septembrikuu teisel nädalal viibis grupp meie inimesi Helsingis, kus toimus kursus "Iseseisev elu", korraldajateks Soome üks puudega inimesi ühendav organisatsioon "Kynnus". Lektoriteks peale võõrustajate veel külalisi Rootsist ja Norrast. Kursuse programm oli äärmiselt sisutihe, kippudes vahete-vahel isegi üle jõu käima, seda rohkem saime aga uusi teadmisi.

Põhjamaade arenenud majandus on toonud neile heaoluriikide maine, kus ühiskond teadvustab, et ka puudega inimesed on võrdväärsed kodanikud. Üllatav oli aga teada saada, millist võitlust selleni jõudmiseks on peetud ja peetakse edasigi, kasutades vahel ka äärmuslikke meetmeid (maanteede blokeerimine, demonstratsioonid jne). Vahest oleks ka Eesti puudega inimestel õige aeg endist valjuhäälselt märku anda, seni on ju ainult pensionärid plakatitega Toompeal käinud?

Kursuse seitsme päeva läbivaks teemaks oli aga iseseisva elu keskuste olemuse ja funktsioneerimise tutvustamine. Keskuse kandev idee on selles, et puudega inimesed korraldavad ise üksteise nõustamist, abistamist, suhteid riigiorganitega, koolitust, ühisüritusi jne. Eriti oluliseks peetakse, et sellises organisatsioonis töötaksid eelkõige just puudega inimesed, kes mõistavad abivajajaid ju kõige paremini. Loomulikult on selliste keskuste eksisteerimisel kandev roll riigil ning kohalikel omavalitsustel ja seda eelkõige materiaalse poole kindlustamisel, kuid määrav on siiski puudega inimeste endi aktiivsus ja julge pealehakkamine.

Kuna Eesti majandus kogub alles täistuure, oleks praegu veel liialt vara loota suurele riigipoolsele abile samalaadsete keskuste loomisel meil. Seda teatakse hästi ka Soomes ja seepärast pakkusid nad oma abi finantside leidmisel Euroopa Liidu kaudu. Aastaid tagasi alustas "Kynnus" oma tegevust paarisaja margaga, mis näitab, et raha pole peamine, vaid julge pealehakkamine ja teotahe.

Rauda tuleb taguda kuni ta kuum on, ütleb vanasõna. Koju naastes ei lastud väärt ideedel ajatolmu vajuda ning juba 23. okt. Postimehest võib lugeda: "Puuetega inimesed asutasid eelmisel neljapäeval Iseseisva Elu Keskuse, mis tahab tõsta nende eneseteadvust ja teavitada ühiskonda puuetega inimeste võimalustest."

Suure asja väike algus on tehtud ja loodetavasti saab meie Iseseisva Elu Keskuse edasine tegevus peagi täie hoo sisse.

PAAVO PALMET
Iisaku

UNISTUSTEMAA AMEERIKA (Algus eelviimasel leheküljel)

Ameerikas on vastu võetud puuetega inimeste kaitse seadus, mis on toonud hulgaliselt positiivseid muutusi puuetega inimestele. Sel ajal, kui olin Ameerikas toimusid pidustused pühendatud selle seaduse seitsmendale aastapäevale ja Eugene kuulutati maailma kõige ligipääsetavamaks linnaks (kogu ühis-transport on selles linnas varustatud tõstukitega ja ma ei näinud kohta kuhu poleks ratastooliga ligi pääsenud). Üks hea seadus võib olla vahendiks suurtele muutustele ühiskonnas, ja oluline on märkida, et selle seaduse algatajaks ei olnud valitsus ega mõni partei vaid puuetega inimesed ise. Arvan, et meil on midagi olulist sealt õppida!

Hetkel on Ameerikas hakatud tähelepanu juhtima universaalsusele. Ei räägita ainult puuetega inimestest vaid ka mammadest beebidega ja vanuritest, kellel on näiteks ligipääsetavuse osas sarnased vajadused puuetega inimestega.

Hulgaliselt uusi sõpru ja teadmine, et probleemid ja nende lahendused on sarnased igal pool maailmas andsid hulgaliselt häid ideid, millest osa loodan saavad ka teoks siin.

Kõigil kellel hea inglise keele oskus ja soov enda ümber ühiskonda muudetuna näha võivad taotleda osalemist Mobility International USA vahetusprogrammides. Miks mitte kinni haarata võimalusest ja heita enesele väljakutse - sinust sõltub sinu tulevik ja see, milliseks kujuneb puuetega inimeste elu eesti ühiskonnas. Miski pole võimatu, võimatu võtab vaid vähe kauem aega!

KADRI TAMM

LÄÄNEMEREMAAD E NOORTEKONVERENTS

30. juulist kuni 3. augustini peeti Lõuna-Rootsis Valjeviken Harrastuskeskuses Balti Mere Konverents '97 - Puuetega Noored. Ettevõtmise idee oli, et puuetega noored kõigist Läänemere äärsitest riikidest koguneks arutama hetkeseisu nendes riikides, võrdlema olusid, vahetama kogemusi ja miks-mitte leidma lahendusi nende ees seisvate raskuste ületamiseks.

Kohal olid "puuetega noored" ka Eestist: **JAAK VÕSA**, koos oma abistaja **AIVAR MÄNNIKUGA**, ja **AADU SÄREV**. Kolme osavõtjaga oli esindatud veel Leedu, Poola, Soome, Taani ja Rootsi. Rootslased olid veel muidugi meie meeldivad abilised, kes aitasid tutvuda osakesegagi Valjeviken Harrastuskeskuse võimalustest. Siinkohal peaks rääkima paari sõnaga Valjevikenist. Keskus on loodud inimeste rehabilitatsiooniks, sportimiseks, suvitamiseks ja konverentside ning kursuste läbiviimiseks. Head võimalused on ujumiseks - soe, puhas Läänemeri, üks suur köetav välibassein ja üks suur sisebassein. On võimalus purjetada, sõita spetsiaalse jalgrattaga, vesijalgrattaga, mängida piljardit ja teisi osavust nõudvaid mängu, lasta vibu või õhupüssi või soovi korral veeta lõbusat lõkkeõhtut. Ülesloetletud on vaid tühi osa Valjeviken Harrastuskeskuse võimalustest. Ja kõik see on puuetega inimestele!

Konverents algas osalejate tutvustamise ning rahvusroogade õhtuga. Teise päeva teemaks oli Läänemere-maade ajalugu, kultuur ja traditsioonid. Osalejad jagunesid riikide järgi kahesteks gruppideks ja püüdsid võimalikult palju üksteise kohta teada saada, et seda siis õhtusel esitlusel ära kasutada. Esitus võis olla sõnaline etlemine, näidend, laul, joonistus, videomaterjal või veel parem segu nendest kõikidest. Meie olime paaris taanlastega ja meie esitus puudutas niisiis Taanit.

Teiste päevade teemad olid: tervishoid, rehabilitatsioon, haridus, töötamine, isiklik abiline, omaette elamine, reisimine, perekonna loomine, ÜRO standardreeglid. Töövormideks oli grupitöö, mis lõpetati õhtul esitlusega või diskussiooniga.

Kuna Lõuna-Rootsis valitses ilusamast ilusam suveilm, siis võeti selle aja jooksul ette õhtune piknik saarel, jäätisevabriku külastamine ja konverents lõpetati pöörase elava muusika peoga. Lahkumisel valitses kõikide osavõtjate näol sügav rahulolu hästi veedetud päevadest ja võib-olla kurbuski, et kõik see ilus nii ruttu otsa sai ning tuli lahkuda oma uutest sõpradest.

AADU SÄREV

MIS TEHTUD, MIS TEOKSIL

Eesti Lihasehaigete Seltsil on heameel kutsuda oma liikmeid **6. detsembril** osa võtma mitmest üritusest:

13.00 – 15.00 **Seminar** teemal "Biotehnoloogia ja geeniteraapia".

Loengu peab ja küsimustele vastab prof. Andres Metspalu Molekulaar- ja rakubioloogia Instituudist.

15.00 – 15.30 Kohvipaus

15.30 – 18.30 **Eesti Lihasehaigete Seltsi aastakoosolek**

19.00 **Jõulupidu** piduliku õhtusöögiga restoranis "Elysee"

Üritus toimub Tallinnas hotellis "Olümpia". Osavõtusoovist teatada kolmapäevaks, 26. nov. telefonidele (22) 523 486, (2) 637 2734 või 8 250 260 33, või kirjalikult aadressil:

Eesti Lihasehaigete Selts
Energia 8 Tallinna Järve Haigla
EE0013 Tallinn

22. –25. jaan. toimub Karaski Kohanemiskeskuses **noorte õppelaager** teemal "Kuidas aktiveerida noortetööd kohalikul tasandil ja Iseseisev Elu?".

Osavõtusoovist teatada telefonil (22) 523 486

Kümme päeva Iirimaa

Kosk Iirimaa, Paavo Iisakust ja Monika Tallinnast

21. augustil algasid Iirimaa pealinnas Dublinis järjekordsed Euroopa noorte lihashaigete suvepäevad, kus kahekümne riigi hulgas oli esindatud ka Eesti. (MONIKA KRIMM ja PAAVO PALMET). Hoolimata sellest, et ka meie mandril on riikidevahelised erinevused küllalt suured, on puuetega inimeste probleemid põhiolemuselt sarnased ning aina globaliseeruvast maailmast loodetavasti ka ühiselt lahendatavad. Võib-olla just see teadmine ongi selliste kokkusaamiste aluseks?

Dublinis lennukilt maha astudes trügisid mu alateadvusest lagedale kodus tühistena tundunud hirmud: nigel keeleoskus, heitlik tervis ja küllaltki lünklikud teadmised Iirimaa kohta. Soe vastuvõtt korraldajate poolt tõi aga meelerahu peagi tagasi ning tutvumine päevade kavaga tekitas hoopis mõnusa ootusärevuse.

Kuna olime ühed esimestest, kes kohale jõudsid, siis saime kõigepealt rahulikult tutvuda Dublini ülikooli lähima ümbruse ja ühiselamuga, sest just sinna meid majutati. Tahtmatult tekkis kontrast endise EPA "Bettoniga", kus mul on tulnud pikemat aega elada. Üldse hämmastas mind juba esimeste muljete põhjal see teadmine, et alles 30-40 aastat tagasi peeti Iirimaa üheks kõige vaesemaks riigiks Euroopas, mis praegu tundub lausa uskumatu.

Järgmisel päeval jaotati meid kahte rühma ning algasid õppetunnid. Saime arvutiõpet, inglise keele tunde, käisime iseseisva elu kursustel jne. Loomulikult õppisime üksteist järk-järgult lähemalt tundma ja seda eriti igaõhtustes ühistes üliõpilaste bubis käikude ajal. Iga maa esitas ka oma lühikese presentatsiooni, mille pärast meil oli üksjagu närvitsemist, aga loodetavasti teab nüüd mõnigi inimene rohkem, et Soome Lahe kaldal asub väike riik nimega Eesti.

Ülepäeviti oli meile korraldatud mitmesuguseid väljasõite. Nii käisime me Dublini loomaaias, botaanikaaias, tutvusime ka Iirimaa pealinna ööeluga ning meile näidati viskimuuseumi, sest on ju viski toonud sellele saareriigile arvatavasti kõige rohkem kuulsust. Enim hämmastas mind neil väljasõitudel see, et iga väiksemgi maalapp kandis endal hoolikalt pügatud muru, kusjuures ma ei märganud kordagi kümne päeva jooksul ühtegi muruniidukit.

Nii need päevad märkamatuult kulusid kuni eelviimaseni, mida olime kannatamatult oodanud, sest just siis sõitsime Iiri Vabariigi presidendi MERY ROBINSONI vastuvõtule. Ma ei ole Eesti presidenti rohkem näinud kui televisoris ja nüüd järsku surus Mery Robinson mu kätt ja küsis, kuidas mul läheb! Eriti meeldejäävaks teeb kohtumise see, et olime ühed viimastest, keda Robinson presidendina vastu võttis, praeguseks on uhkes lossis juba uus peremees.

Igal asjal on algus ja lõpp ning kuidagi märkamatuult said läbi need kümme päeva Iirimaa. Arvan, et kõik osavõtjad lahkusid saarelt nii mõnegi uue sõbra, teadmise või kogemuse võrra rikkamalt. Mina sain sellelt reisilt kaasa kindla usu, et ka raskeimatest olukordadest on võimalik üle saada, või nagu ütles Forest Gump: "Elu on nagu šokolaadikarp – kunagi ei tea, missugune komm sulle kätte juhtub."

PAAVO PALMET

Iiri president Mary Robinson

BIOTEHNOLOOGIA

Mis on biotehnoloogia? Biotehnoloogia (BT) tegeleb mikroorganismides, taimsetes, loomsetes ja inimrakkudes toimivate protsessidega. Meditsiini vallas puudutab BT nt. geenitehnoloogiat, immunoloogiat, loote diagnostikat, siirdamist jpm. alasi. Ühe BT haru, GEENITEHNOLOOGIAGA (GT), eelkõige GEENITERAAPIAGA, seostuvad paljude praegu ravimatuid pärilikke haigusi – nende hulgas lihashaigusi – põdevate inimeste tulevikulootused.

Lisaks tegeleb GT nt. päriliku haiguse ja haiguse kandja määramisega mis tahes eas lootest kuni täiskasvanuni. Kindlasti on lugejal värskelt meeles ajakirjanduses suurt elevust tekitanud esimene edukas kloonimine Shoti lamba Dollyga.

Arvatakse, et BT abil on tulevikus võimalik lahendada paljud meie planeedi tõsised tervise, keskkonna ja loodusressursside probleemid. Samas on BT jõuline areng tõstatanud palju küsimusi - kuidas uut infot rakendada ja kontrolli all hoida.

BT ja lihashaigused. Tänu BT-le ei ole lihashaigustele ravi leidmisega seotud uuringud enam niisugune heinakuhjast nõela otsimine nagu varem. Paljude haiguste kahjustatud geenid on kindlaks tehtud ning haiguste tekkeprotsess teadlastele selgem. Geeniteraapias on mitmesuguseid võimalusi: blokeerida haigust põhjustava geeni toime, suurendada teise geeni toimet, mis kompenseeriks kahjustatud geeni. Üheks võimaluseks peetakse ka haigus-liku geeni kompenseerimist normaalse geeni organismi viimise teel (süstimise, eelnevalt kahjutuks tehtud viiruse abil vms). Kõiki võimalikke teraapiameetodeid uuritakse intensiivselt kogu maailmas.

Millal leitakse ravi? Prof. ALAN E. H. Emery Euroopa Närvihaiguste Keskusest LOODAB, et LÄHEMA 5 AASTA JOOKSUL ning kinnitab, et veel kunagi pole teadlased olnud nii optimistlikud kui praegu.

Ühingute roll. Nagu eespool öeldud, on BT-ga seotud nii suured lootused kui suured ohud. Seetõttu on äärmiselt oluline, et kogu ühiskond, s. h. haigete ühingud oma seisukohad ja vajadused välja ütleksid, ja kui tarvis, nende nimel survet avaldaksid. Euroopa Närvi-Lihashaiguste ühingute Liit (EANDA) võtab endale ülesandeks liikmete kursis hoidmise BT arenguga, aga ka lihashaigete huvide eest seismise meile oluliste BT suundade edendamiseks. Samuti peab EANDA tähtsaks tööd BT-alase seadusandluse mõjutamiseks ning liikmesriikide ühise eetilise platvormi välja töötamist.

Kuidas edenevad kloonimine ja geeniteraapia alased uuringud Eestis? Meie aastalõpupeole tuleb BT-list valgust heitma **prof. ANDRES METSPALU**.

AIVE RAUDKIVI

ללמדנו בקהלם מץלגמ

ehk Kolme Kärna Hotell

Vaade Vahemere rannikule

Türgi on eestlasele eksootiline maa. Mitte palmide pärast; palmi all võib istuda ka botaanikaaias ja sellega ei üllata enam kedagi. Palmid on niisama kenad vaadata nagu muud taimedki. Üllatusi pakuvad türklased ise. Mõned neist on suisa tõmmud. Luksus ja vaesus kõrvuti. Helikopteritega kohtumiskohtu paika saabuvad miljonärid ja räpased poisikesed, kes soovivad iga hinna eest välismaalaste saapaid puhastada. Omamoodi seltskond on taksojuhid ja neid on Istanbulis tohutult. Takso kasutajal tuleb olla aga tähelepanelik, et teda enne sihtpunkti jõudmist kümme korda ümber linna ei sõidutata.

Türklased on väga külalishalke rahvas, nad on valmis sind muul moelgi teenima ja vabastama kõikidest muredest. Raskest rahakotist eriti. On ka põhjust, sest Türgis tunned end tõelise miljonärina. Omaette elamuse saab veel siis kui reisida seal ratastoolis. Lennujaamas, kui mitte mujal, tõstetakse su jalad kindlasti kõrgemale kui pea. Samuti 11 miljoni restorani kemmergus; aga sellest pisut hiljem.

4. - 7. septembrini toimus Istanbulis 27. Euroopa Lihasehaigete Liidu (EAMDA) aastakonverents.

Eestit esindasid kolm Lihasehaigete Seltsi liiget; **PIRET, KADRI** ja **JAAK**. Üritus toimus luksuslikus Renessans hotellis. Võõrustajaks dr. Özömir,

Türgi Lihasehaigete Ühingu esimees ja müasteenia eriteadlane. Doktor näis küll pisut õnnetu, et tema lemmikblondiini kohal ei olnud ja teised Eesti neiud nii visalt ravile allusid.

Sellegipoolest oli konverents suurepärase; sellega võis rahule jääda. Arutleti biotehnoloogiast. Kuuldavasti kiputakse maailmas niisugused asjad ära keelama. Kloonimist ei ole vaja!? Ometigi pole lihashaigustel muud ravi kui geeniteraapia. Suured avastused selles vallas ootavad siiski alles ees. Selletõttu peaks iga lihashaige toetama vastavaid uuringuid.

Kuna ravi väljavaated, nagu ilmnes, on veel üpris ähmased, pälvib suuremat tähelepanu puuetega inimeste sotsiaalne turvalisus; võimalused toimida kõigi teistega võrdsetel alustel. Lihashaigused ja iseseisev elu – võib-olla üks põletavamaid teemasid Euroopa lihashaigete hulgas. Lääne Euroopa riikides on probleemile enam-vähem normaalseid lahendusi leitud, kuigi sealgi pole just kõik ideaalne. Meil Eestis ei taha riigiisad-emad aga asjast väljagi teha. Muidu ei jätkuvat raha nende koolituseks Buenos Aereses ja "uuringuteks", mida invaliidid tahavad.

Mis siin pattu salata, puuetega inimestesse halva suhtumisega torkab eriliselt silma Tallinna linn alates tippjuhtidest ja lõpetades Sotsiaal- ja Tervishoiuameti mampslite-peaspetsialistikestega. Eesti delegaatidel polnud põhjust seda tõika kuidagi vaka all hoida ja igal võimalikul juhul tõusis jututeemaks meie invataksosid ning isikliku abilise küsimus.

Seoses eelmainitud küsimustega on hea märkida, et päevakorras oli ka punkt EAMDA edasistest arengusuundadest ja rollist ühinevas Euroopas. Leiti, et Euroopa Lihasehaigete Liit peaks hakkama mängima senisest suuremat poliitilist rolli.

JAAK VÕSA
(Järgneb)

Sel suvel oli mul võimalus osaleda 4-nädalases noorte vahetusprogrammis Ameerika Ühendriikides Oregonis. See reis sai teoks tänu Mobility International USA stipendiumile, mis kattis minu sõidukulud ja osavõtumaksu. MIUSA on rahvusvaheline puuetega inimeste organisatsioon, mis pakub võimalust osalemiseks erinevates programmides ja hulgaliselt koostöövõimalusi organisatsioonidele.

Lend üle ookeani oli mulle esimene nii pikk reis ja pakkus hulgaliselt reisieelset närvipinget. Mind võttis vastu New York 33°C kuumusega, millest mõne tunni möödudes sai äikeseilm tugeva vihmajuga. Edasi oli vaja lennata läänerrannikule, kuid halva ilma tõttu ootasin 2,5 tundi lennukis, mis tähendas seda, et jäin maha järgmisest lennukist, mis pidi viima mu reisi sihtkohta Eugene'i.

Vahepeal oli öö kätte jõudnud ja mina vaid kusagil Kesk-Ameerikas! Nii tuligi see öö veeta lennujaamas, kus pidevalt valjuhääldajast teatati: "Ärge jätke oma asju järelvalveta!". Järgmise päeva lõunaks jõudsin rampväsinuna kuid õnnelikult Eugene'i. Siis see algas... 10-tunnine ajavahe, distantid miilides, temperatuur farenheit'ides, lõputult hamburgereid...

Väike tutvus ümbruse ning teiste osavõtjatega (kes olid tulnud Austraaliast, Uus-Meremaalt, Indiast, Malaisiast, Horvaatiast, Kanadast, Inglismaalt jm.) ja oligi aeg oma "perekond" leida. Elasime perekondades, kus meid võeti kui päris pereliikmeid: sain endale uue ema-isa, 2 venda, 2 õde. Kord nädalas korraldati perepäev, kus veetsime kogu päeva koos tehes midagi põnevat. Kord käisin oma perega mustikal, mis oli natuke teismoodi kui ette kujutasin: sõitsime autoga mõned miilid linnast välja ja jõudsime väljani, mis oli umbes kahemeetriseid mustikapõõsaid täis. Ja mustikad ise olid neli korda nii suured kui Eestis! Tunniga oli igaühel ämber täis ja aeg koju mustikakooki tegema minna.

Programm oli huvitav, kuid pingeline. Alustasime hommikul 8.45 ja tihti olid õhtud sisustatud kuni 10-ni. Tavaliselt toimus hommikuti aktiivne õppetöö ja õhtuti tutvusime Ameerika kultuuri ja traditsioonidega, mis hõlmas endas pesapalli, õhtut sõpradega pizzerias, kohtumist indiaanlastega, laadale minekut, väljasõitu ookeani äärde või mägedesse või hoopiski marimba harjutamist, mis on Aafrika löökpill ning populaarne sealgi.

Õppetöö käigus saime ülevaate puuetega inimeste elust ja õigustest Ameerikas, iseseisva elu ideoloogiast, õppimisvõimalustest ja paljust muust, mis meil Eestis pelgalt unistus veel on, kuid mille poole me sihid seadnud oleme.

Kui pool programmi läbi, oli aeg väikseks lõõgastuseks. Sõitsime kämpingusse, mis oli sügaval põlis- metsas. Kaasas magamiskott, hea tuju ja põnevus, kuidas hakkama saame. Oli vaja ju ise lõkketulel süüa teha, jões pesemas käia ning magada usteta katusealuse puidust lavatsil. Kõik õnnestus suurepäraselt ja kolme päevaga kogusime hulgaliselt uut energiat, et jätkata pingelist programmi.

KADRI TAMM
(Järgneb lk. 3)